

memorii | jurnale

Fan Shen s-a născut în 1955, în China. După ce a cunoscut în adolescență ororile Revoluției Culturale, ca membru în Gărzile Roșii, a fost trimis într-un sat îndepărtat, pentru reeducare alături de alți „Copii din Beijing“, apoi într-o fabrică de avioane, ca muncitor la banda de montaj și electrician. Luptându-se tenace cu absurditatea și cruzimea regimului comunist, a reușit să devină student la Universitatea din Lanzhou (Departamentul de limba engleză), pe care a absolvit-o în 1982; după alți doi ani de purgatoriu, la Tanggu și Tianjin (unde a fost lector la Institutul de Industrie Ușoară), a ajuns în ianuarie 1985 în Statele Unite, cu o bursă de studii postuniversitare, iar studiile lui au decurs apoi în mod firesc: masterat la University of Nebraska (1986), doctorat la Marquette University (1992), studii postdoctorale la Yale University (1993). Devenit între timp cetățean american, Fan Shen a fost profesor la Rochester Community and Technical College din Minnesota. Este cunoscut de asemenea pentru traduceri sale, printre care Michael Ende, *Momo* (1988), precum și pentru articolele publicate în antologii și reviste ca *Paideuma*, *Asian Theater Journal*, *China Journal* și *Beijing Journal of Science*.

Gang of One: Memoirs of a Red Guard (De unul singur: Memoriile unui membru al Gărzilor Roșii), carte autobiografică publicată în 2004, reprezintă documentul uimitor al drumului perseverent spre libertate și al ieșirii din infern.

FAN SHEN

De unul singur

Memoriile unui membru al Gărzilor Roșii

Traducere din engleză și note de
Mugur Zlotea

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Viața aceasta este alcătuită din:
Foc,
Pământ,
Metal,
Lemn
&
Apă.

—Lao Zi (secolul al VI-lea î. Cr.)

CUPRINS

<i>Prefață</i>	9
<i>Mulțumiri</i>	13

PARTEA I: FOC

1. „Dați foc lumii vechi!“	15
2. „Trăiască teroarea roșie!“	24
3. „E pianul meu!“	35
4. Detașamentul de luptă Marele Zid	48
5. „Revoluție înseamnă să iei viața“	63
6. Cărțile interzise	70
7. Marele Cărmaci se întâlnește cu Gărzile Roșii	76

PARTEA A II-A: PĂMÂNT

8. Călătorie spre apus	87
9. Copiii din Beijing	96
10. „Să fii țăran <i>revoluționar</i> !“	107
11. Potopul de pe munte	115
12. Medicul desculț	126
13. Chip de Lună	133
14. Nunta Diavolului Fumător	138
15. Moartea Unchiului Greier	142

PARTEA A III-A: METAL

16. Un șoarece vrea să zboare pe cer	153
17. Li Ling	160
18. „A mai sărit unul ieri-noapte“	168
19. Anul cu două luni august	175
20. „Țelul: să intru în partid“	183
21. „Mărturisirea e moarte!“	191
22. Cei unsprezece norocoși	206

PARTEA A IV-A: LEMN

23. Celesta Pagodă Albă	217
24. „Au venit doi unchi să te vadă“	228
25. „A dispărut Zhao Deșteptul!“	244
26. Călugărița	250
27. Monstrul ambiției	257
28. Ultima luptă din facultate.	266

PARTEA A V-A: APĂ

29. „Uită!“	277
30. Diaree fără bacterii?	285
31. Rahatul din latrină	294
32. „Ai lansat un satelit!“	302
33. „Sunt singura care îți citește scrisorile“	311
34. Campanie pentru pașaport.	316
35. „Bucură-te!“	326
36. Nu te bucura încă!	333

PREFATĂ

Sunt prima generație de emigranți, un american mândru. Am venit în America în ianuarie 1985, pentru studii postuniversitare. Ca majoritatea emigranților, aveam puțini bani la mine (o sută de dolari, mai precis), dar ambiții imense. În cei șase ani care au urmat, am învățat mult și am trăit din bursă și din banii câștigați muncind într-un restaurant și într-o librărie. Am folosit orice ocazie să vizitez instituțiile de la baza societății americane, să descopăr și să înțeleg țara pe care o admiram și să-mi completez educația din școală. Am asistat la slujbe religioase, la procese în săli de judecată, am mers la ferme și în închisorile federale, am vizitat posturi de televiziune și redacții de ziar, m-am oferit voluntar în aziluri pentru bătrâni.

Am obținut diploma de master după un an și jumătate, iar pe cea de doctor în cinci ani. Astăzi, duc o viață de familie liniștită și predau la un colegiu frumos din sudul Minnesotei. Deși fericit, mă mai trezesc încă în toiul nopții și re trăiesc clipe dintr-un trecut chinuit, dintr-o viață plină de luptă și disperare, dar care m-a făcut să vreau și mai tare să răzlesc și m-a ajutat să prețuiesc șansele de pe tărâmul libertății.

*

Mi-a luat mult timp să mă hotărăsc să scriu această carte, să dezvălui secretele ascunse în suflet de ani de zile. A fost o

decizie dureroasă; părinții mei vor fi cu siguranță supărați, poate vor ajunge chiar să regrete că m-au născut. După o viață de revoluționari, vor fi răniți și furioși că mă fac vinovat de cea mai mare mârșăvie pentru un revoluționar: m-am întors împotriva Marelui Cărmaci, Președintele Mao, am devenit antirevoluționar în ciuda învățămintelor lor de-o viață.

„Trădarea“ mea va fi, fără doar și poate, nespus de dureroasă și dezamăgitoare pentru părinții mei. Au avut toate motivele să creadă că voi crește și voi deveni revoluționarul ideal, fiind născut și educat într-o familie de revoluționari devotați. Bunicul și fratele bunicului luptaseră ca revoluționari împotriva dinastiei Qing (ultima dinastie chineză) și a diavolilor străini*. Mama și tata au fost revoluționari comuniști toată viața lor, au luptat împotriva japonezilor și a naționalistilor** în cel de-al Doilea Război Mondial. Au decis că voi deveni revoluționar încă dinainte să mă aibă. La nuntă, imediat după fondarea Republicii Populare***, au jurat în fața portretului Marelui Cărmaci și a unei încăperi pline de oaspeți că toți copiii lor îl vor urma pe Marele Cărmaci; aleaseră deja un nume revoluționar pentru primul lor născut: *fan*, numele meu, înseamnă „obișnuit“ – unul dintre milioanele de oameni ai muncii, pentru că numai oamenii muncii puteau fi revoluționari adevărați. Am crescut în Curtea Mare, cartierul Armatei de Eliberare a Poporului, din vestul Beijingului, și de la trei ani am fost trimis la școala Aripa Zburătoare, o școală-internat de elită pentru copiii cadrelor comuniste. Din clipa în care am intrat la grădiniță, am fost învățat să am numai gândurile corecte ale unui mic revoluționar: să-l iubesc pe Marele Cărmaci, să iubesc comunismul și să urăsc capitalismul. Înaintea fiecărei ore, cântam cântece revoluționare.

---

* Dinastia Qing, ultima dinastie imperială din China, a guvernat în perioada 1644–1911. Diavolii străini erau soldații occidentali prezenți în China la începutul secolului XX.

** Membrii Partidului Naționalist (Guomindang/Kuomintang), conduși de Jiang Jieshi (Chang Kai-shek).

*** Fondarea Republicii Populare Chineze a avut loc la 1 octombrie 1949.

Am fost un elev sârguincios și conștiincios încă de la început, cu talent pentru exprimarea revoluționară. Așa mi-au spus părinții și învățătorul când mi-au citit compunerile revoluționare scrise în clasa a doua. Învățătorul a citit compunerile în fața clasei, iar mama a afirmat mai târziu cu mândrie că talentul meu putea să mă ajute să devin într-o bună zi un înalt funcționar în Partidul Comunist.

Cu toate acestea, în ciuda talentului pentru exprimarea revoluționară și a eforturilor părinților și profesorilor, pomul meu nu a înflorit cu florile revoluționare așteptate. Ceva n-a mers cum trebuie în procesul lung de îndoctrinare și mi s-a strecurat în cap „o forță malefică” ce-mi controla gândurile, mai puternică decât cuvintele de aur ale Marelui Cărmaci. De mic am recunoscut imediat „forța malefică” – la ședințele de critică era numită „ambție personală” și condamnată aspru tot timpul. Era cel mai primejdios gând pe care îl putea avea un revoluționar, mi s-a spus, care se ridica împotriva a tot ceea ce trebuia să reprezinte un adevărat revoluționar. Un adevărat revoluționar trebuia să uite complet de sine, să nu aibă ambiții personale, să se supună numai chemării Partidului Comunist și Marelui Cărmaci. Nu aveam însă nici o putere împotriva „forței malefice”, pentru că voiam o viață plină de succes. Am început să mă prefac că sunt un mic revoluționar perfect, păcălindu-i pe cei din jur și acționând numai în folosul ambiției personale. Deși scandam sloganuri despre sacrificarea propriei vieți pentru Marele Cărmaci, despre cum o să fiu un soldat revoluționar anonim, altruist, nu aveam nici cea mai mică intenție să fiu astfel, ba mai rău, mă foloseam intenționat de sloganuri să-mi îndeplinesc ambițiile. M-am răzvrătit chiar împotriva numelui meu: nu eram mulțumit să fiu Fan, unul dintr-un milion, și nici să accept soarta decisă pentru mine de Marele Cărmaci și de partid. N-am avut încotro și nu-mi voi cere scuze pentru asta. I-am înșelat pe ceilalți pentru că era singura cale prin care „eu” – spiritul meu individual – puteam să răzlesc.

Mai este un motiv pentru care am ezitat să scriu această carte, în afară de durerea provocată părinților mei: rușinea

și jena resimțite când mă gândeam la faptele mele din timpul Revoluției Culturale*. Nu-mi era rușine că eram controlat de ambiții personale și îi amăgeam pe cei din jur pentru a le duce la îndeplinire, ci pentru că am luat parte la acțiuni crude și distructive, jucându-mă de-a micul revoluționar. Fără îndoială că cititorii vor considera unele fapte nemiloase și detestabile; chiar așa și sunt, deși pe multe le-am făcut când eram încă un revoluționar naiv, învățat că nici o faptă îndreptată împotriva unui dușman nu e prea crudă. Va rămâne un capitol dureros din viața mea.

Pe lângă suferința părinților și propria rușine, există și un al treilea motiv: posibilele neplăceri pe care o asemenea carte le-ar putea provoca familiei și prietenilor mei din China, deși este o poveste strict personală, nu o relatare a unor evenimente istorice sau un comentariu despre China de astăzi. Pentru a evita eventualele complicații cu autoritățile de acolo, am schimbat numelor unora dintre personaje, și vreau să declar aici, clar și răspicat, că nimeni – nici părinții, nici prietenii, nici profesorii mei – în afară de mine nu este vinovat că am devenit un mic antirevoluționar și nu este responsabil pentru ce am spus și cum am reacționat.

Le sunt îndatorat multor oameni că am supraviețuit și în cele din urmă am răzbit, dar vreau să dedic această carte mai ales prietenilor Gu Junde, maeștrilor Peng Yulin și Nan Boqin, lui Zhao Deșteptul, prieteni din copilărie sau din adolescență care au furnizat catalizatori subtili, schimbându-mi semnificativ viața. Este trist că nici unul dintre ei nu va vedea cartea (au murit toți), dar sunt cel puțin parțial răspunzători pentru existența ei.

---

* 1966–1976.

MULȚUMIRI

În primul rând vreau să le mulțumesc nenumăraților mei prieteni din Curtea Mare din Beijing, din provincia Shaanxi, din fabrica 5702 din Xi'an, din Lanzhou, Tanggu și Tianjin. N-aș fi supraviețuit fără prietenia și ajutorul lor.

Unora însă merită să le menționez numele – Judith Blatchford, Dan și Mary Louis Meissner, Paul Olson, Linda Pratt, Lynette Reini-Grandell, Julie Rodakowski, Gail Sauter, Kathy Schatzberg, Ann Whelan, Warren și Ginny Wong, Virginia Wright-Peterson, părinții, sora și frațele meu. Iubirea, prietenia și ajutorul lor m-au sprijinit în nenumărate momente de cumpănă. Sper că nu le voi mai crea alte probleme părinților mei.

Vreau să le mulțumesc bunului meu prieten Michael Wreen, agentului meu priceput, Bob Silverstein, și mai ales lui Ladette Randolph, o editoare foarte perspicace, pentru sugestiile lor numeroase și extrem de valoroase.

La final, vreau să-i mulțumesc soției mele, Zhang Wei, pentru dragostea ei, care m-a ajutat să duc la bun sfârșit această carte.

I. FOC

1

„Dați foc lumii vechi!“

„ȚĂRRRR... ȚĂRRRR... ȚĂRRR“ – CICADELE DIN PLOII DE lângă fereastră interpretau de ore bune cântecul lor chinuit și lung, timp în care stătusem întins pe o saltea umedă din paie, fără să-mi găsesc locul, transpirând și așteptând nerăbdător să-l aud pe tata cum iese pe ușă fredonând o melodie. Vara venise foarte devreme în 1966. Apartamentul părea să se încingă cu fiecare minut din cauza aerului fierbinte ce năvălea prin geamurile deschise. Niciodată nu-mi plăcuse somnul chinuit de prânz, dar suferința din ziua aceea de mai era foarte puternică, de teamă să nu ratez cel mai important eveniment al Revoluției Culturale organizat după-amiază la mine în școală.

Nu mai știu de câte ori mi-am întins gâtul peste birou să mă uit la ceasul de perete vechi și ruginit, cu un cocoș urât alergând pe cadran, indicând ora și minutele. Cocoșul părea să fi fost zăpăcit de cântecul hipnotizant al cicadelor sau de căldura înăbușitoare și uitase să-și facă datoria. În ciuda cântecelor monotone pe care trebuise să le suport de la ultima privire aruncată ceasului, creatura prostovănă abia dacă înaintase câte un pas nenorocit. Doisprezece ani nu este vârsta răbdării.

Tata, colonelul Shen Nang, știa foarte bine că Revoluția Culturală începuse și că în după-masa aceea urma să aibă loc

un eveniment important la mine la școală, dar cu toate acestea insistase să păstrăm vechea rutină, inclusiv somnul de prânz obligatoriu. Simțeam că întreaga lume zbura pe lângă mine, iar eu eram închis în cameră și-mi pierdeam timpul ascultând cântecul idiot al cicadelor.

În sfârșit, cocoșul urât de pe ceasul ruginit păși țănoș la două fără cinci minute. Am auzit melodia favorită a tatei, *Marșul Armatei Roșii*, cântată fals, răsunând mai tare din coridor, apoi estompându-se la ușa de la intrare. La scurt timp, am auzit în ușă „cioc, cioc, cioc – cioc“, semnalul mult așteptat. M-am repezit și am deschis ușa, foarte bucuros să văd în cadrul ei silueta îndesată a Micului Dragon, prietenul meu. Jos, la picioare, avea o raniță militară verzuie, plină ochi.

— Ești gata, Fan Shen? m-a întrebat, cu broboane de sudoare atârându-i de bărbia grăsună. Locuia în același bloc și probabil că așteptase mult afară. Au început deja, hai repede, a spus el gâfâind și ștergându-și mâinile ude pe pantalonii scurți.

— Șșșș, să n-o trezești pe soră-mea, i-am răspuns. O să ne dea bătăi de cap dacă se scoală.

Sora mea avea cu doi ani mai puțin decât mine și citea mult. Sigur s-ar fi infuriat dacă ar fi aflat ce aveam de gând cu cărțile ei. M-am învărtit fără zgomot prin cameră, i-am luat majoritatea cărților de pe raft și le-am vârat într-o raniță de pânză. Simțeam bretelele raniței tăindu-mi carnea de pe umeri din cauza greutateii, dar n-am dat atenție durerii. Am încuviințat din cap către prietenul meu și am ieșit repede pe ușă.

Nu era mult de mers de la bloc la școală. Am ajuns imediat la zidul scund de piatră din jurul terenului de fotbal. Mergând de-a lungul lui, auzeam marșurile revoluționare ce răzbeau din difuzoarele de dincolo de zid și vedeam o pătură de fulgi negri și catifelați de funingine căzând prin aer. Am reacționat frenetic la sunetul marșurilor revoluționare și am grăbit pasul automat.

— Mai repede, i-am strigat prietenului meu rămas în urmă.

După colț, am văzut imaginea spectaculoasă din mijlocul terenului de fotbal: o grămadă uriașă de cărți înaltă aproape

cât o clădire de două etaje cuprinsă de flăcări și scântele ce dansau și se răsuceau spre cer. În jurul focului, zeci de oameni, majoritatea colegi de-ai mei, preocupați să arunce cărți pe foc. Nu mai văzusem niciodată un foc atât de mare; flăcările portocalii și mirosul de fum au făcut ca inima să-mi bată cu putere. Marșul revoluționar strident care se revărsa din difuzoare și pancartele roșii uriașe întinse de-a lungul tribunei spectatorilor sporeau sentimentul de exaltare. Pancartele aveau pe ele sloganurile Revoluției Culturale și scopul campaniei înfocate aflate în desfășurare:

NOUA SOCIETATE VA FI CONSTRUITĂ PE CENUȘA VECHII SOCIETĂȚI!

ARDEȚI RELICVELE FEUDALE!

ARDEȚI CULTURA BURGHEZĂ SENTIMENTALĂ!

În tribuna spectatorilor, sub o pancartă uriașă, un grup mare de elevi bătea din palme și cânta *Hotărâți, fără teamă de sacrificiu*, cântecul Marelui Cărmaci.

Ne-am apropiat de foc; era atât de puternic că-l simțeam arzându-mi fața. Am pus ranița jos, pe pământul cenușiu acoperit de funingine, și am scos prima carte. Se numea *Aventura unei păpuși*, o carte clasică pentru copii pe care o citisem de vreo zece ori. Am aruncat-o cât am putut de departe și m-am uitat mulțumit cum a aterizat, a fost cuprinsă de flăcări și a dispărut repede într-o minge de foc. Lângă mine, Micul Dragon a azvârlit repede, unul după altul, trei volume groase, de parcă arunca grenade, stârnind trei explozii mici de cenușă și scântei.

— Ce erau? l-am întrebat.

— Relicvele alea feudale groaznice, *Visul din pavilionul roșu**, mi-a răspuns gâfâind.

S-a aplecat să mai scoată din raniță un set mare de cărți.

— Nu le arunca pe toate odată, l-am avertizat, păstrează-le să ne distrăm și mai târziu.

---

* Cel mai cunoscut roman clasic chinez, scris de Cao Xueqin la mijlocul secolului al XVIII-lea.

Micul Dragon s-a îndreptat de spate și a zâmbit. Ne uitam amândoi bucuroși cum paginile renumitului roman din secolul al XVIII-lea se îndoiu înnegrite una câte una, apoi dansau transformate în jar sau funingine. Am privit în jur la ceilalți care aruncau cărți. În ciuda căldurii și a transpirației, toată lumea zâmbea și întreaga scenă părea desprinsă din Sărbătoarea Lampioanelor ținută în fiecare an pe terenul de fotbal.

Câțiva pași mai încolo, o fetiță de vreo patru, cinci ani s-a apropiat șovăitor cu o carte mare în mână.

— Hai, Florică, a îndemnat-o tatăl ei, un individ cu ochelari groși.

— Haide, revoluționară mică, haide, i-am strigat și eu.

A azvârlit cartea cât a putut de tare spre foc, dar era prea grea și a căzut chiar lângă flăcări. Fata a făcut un pas șovăitor spre carte, dar tatăl ei a prins-o imediat.

— Dați-mi voie, a spus Micul Dragon.

Întotdeauna îi plăcuse să săvârșească mici acte de eroism. Și-a tras cămașa să-și apere fața de căldură, apoi s-a târât în patru labe spre foc și a luat vitejește cartea. A întors-o și mi-a arătat titlul cu tristețe falsă. Era colecția pe doi ani a revistei *Micul savant*, legată în piele neagră. Știa că mă interesa, eram considerat geniul științific de la noi din școală.

— S-o fac? m-a întrebat cu gura larg deschisă.

— Are coperte roșii? l-am întrebat.

Răspunsul îl știam toți. Numai cărțile Marelui Cărmaci aveau coperte roșii și meritau să existe.

— Fără coperte roșii, fără iertare! am spus, zâmbind și arătându-i focul.

— Am înțeles, tovarășe Shen! mi-a răspuns Micul Dragon pe un ton revoluționar exagerat și m-a salutat ca la armată.

S-a întors, a apucat cartea groasă cu ambele mâini, s-a rotit pe călcâie ca și cum s-ar fi pregătit pentru aruncarea ciocanului și-a azvârlit cartea în mijlocul focului.

— Bravo! am auzit o voce fonfăită din spatele nostru.

Odată cu vocea, apărură și silueta ascuțită a prietenului nostru Mucosul, cu fața de obicei palidă strălucind de sudoare și cu ochii scânteindu-i de entuziasm sălbatic. Din cauza căl-

durii, mucii – vestiți în toată școala – îi atârnavă mai mult decât de obicei, trecându-i de buzele arse. Cu un an mai mare decât noi, repetase clasa a treia, dar era foarte descurcăreț și un prieten bun care știa să se distreze. Aruncă jos două grămezi de cărți legate cu sfoară.

— Să dăm foc! Să dăm foc! Să dăm foc! Hai să ardem întreaga lume!

Adulmecă fumul de parcă savura aroma delicioasă a unei rațe fripte în stil Beijing. Izbi cu piciorul grămezile de cărți să se mai desfacă sfoara, apucă o carte cu coperte cartonate și și-o așează cu grijă pe un picior.

— Fii atent, Fan Shen, mi-a spus.

Înaintă un pas, își smuci piciorul cu putere și-i trase cărții un șut de-o aruncă în aer. Traectoria curbată o făcea să semene cu un proiectil. Ateriză în foc cu un pocnet puternic și stârni un nor de jar impresionant, sub formă de ciupercă.

Urmând exemplul Mucosului, am început și noi să șutăm cărțile în aer și să ne bucurăm de aterizările lor explozive. Cărțile ardeau una după alta. Căldura avea efect îmbătător; ne-am străduit să ațâțăm tot mai tare focul. Flăcările uriașe îmi dădeau un sentiment de putere, o putere invincibilă, încât simțeam că aș fi în stare s-o extind fără limite și să cuceresc mâine întreaga lume, întocmai cum spuneau sloganurile revoluționare.

Focul a ars toată după-masa, până noaptea. Uneori, flăcările păreau o mână roșie care flutura pe cerul albastrui al înserării, făcându-ne semne și vrăjindu-ne să aducem și mai multe cărți. Ne-am supus. Micul Dragon și cu mine ne-am întors acasă și am luat și mai multe cărți. Am ars tot ce aveam. Deși în copilărie iubeam cărțile, iubeam focul și revoluția mai mult. Profesorii ne-au spus că în afară de cărțile cu coperte roșii aproape toate celelalte erau burgheze (învățasem cuvântul „burghez“ la grădiniță, știam că era ceva foarte rău), trebuiau arse. Am ars chiar și câteva cărți tehnice de-ale tatei. M-am gândit că probabil n-o să se supere, pentru că nu le mai folosisese de ani de zile și spusese cândva că voia să le vândă.